

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z BIOLOGII DLA KLASY VII

Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:
1. Biologia jako nauka				
<ul style="list-style-type: none"> -określa przedmiot badań biologii jako nauki podaje przykłady dziedzin biologii; -wymienia dziedziny biologii zajmujące się budową i funkcjonowaniem człowieka wymienia źródła wiedzy biologicznej; -wskazuje komórkę jako podstawową jednostkę organizacji życia; przygotowane przez nauczyciela wskazuje komórkę jako podstawowy element budowy ciała człowieka; -wyjaśnia, czym jest tkanka 	<ul style="list-style-type: none"> -korzysta z poszczególnych źródeł wiedzy; -opisuje cechy organizmów żywych wymienia funkcje poszczególnych struktur komórkowych; -posługuje się mikroskopem z pomocą nauczyciela; -wykonuje proste preparaty mikroskopowe z pomocą nauczyciela rysuje obraz widziany pod mikroskopem określa najważniejsze funkcje poszczególnych tkanek zwierzęcych; -podaje rozmieszczenie przykładowych tkanek 	<ul style="list-style-type: none"> -posługuje się właściwymi źródłami wiedzy biologicznej podczas rozwiązywania problemów; -rozdziela próby kontrolną i badawczą; -odróżnia pod mikroskopem, na schemacie, zdjęciu lub na podstawie opisu poszczególne elementy budowy komórki; -samodzielnie wykonuje proste preparaty mikroskopowe z niewielką pomocą nauczyciela rysuje obraz widziany pod mikroskopem wyjaśnia rolę poszczególnych elementów komórki -porównuje budowę różnych komórek; -charakteryzuje budowę 	<ul style="list-style-type: none"> -charakteryzuje wybrane dziedziny biologii; -przedstawia metody badań stosowanych w biologii omawia budowę i funkcje struktur komórkowych; -analizuje różnice między poszczególnymi typami komórek; -wyciąga wnioski dotyczące komórkowej budowy organizmów na podstawie obserwacji preparatów; -wykonuje preparaty mikroskopowe, ustawia ostrość obrazu za pomocą śrub: makro- i mikrometrycznej; -samodzielnie rysuje 	<ul style="list-style-type: none"> -wyszukuje i krytycznie analizuje informacje z różnych źródeł dotyczące różnych dziedzin; -wykonuje przestrzenny model komórki z dowolnego materiału analizuje różnice między poszczególnymi typami komórek oraz wykazuje związek ich budowy z pełnioną funkcją; -samodzielnie wykonuje preparaty mikroskopowe; -sprawnie posługuje się mikroskopem; -dokładnie rysuje obraz widziany pod mikroskopem i analizuje związek między budową a

wymienia podstawowe rodzaje tkanek zwierzęcych; -wyjaśnia, czym jest narząd; -wymienia układy narządów człowieka; -wymienia rodzaje tkanki łącznej.	zwierzęcych w organizmie; -opisuje podstawowe funkcje poszczególnych układów narządów.	poszczególnych tkanek zwierzęcych; -rysuje schemat komórki nerwowej i opisuje poszczególne elementy jej budowy; -rozpoznaje pod mikroskopem lub na ilustracji rodzaje tkanek zwierzęcych; -wyjaśnia funkcje poszczególnych układów narządów.	obraz widziany pod mikroskopem; -opisuje rodzaje tkanki nabłonkowej; -charakteryzuje rolę poszczególnych składników morfotycznych krwi; -opisuje hierarchiczną budowę organizmu człowieka; -przyporządkowuje tkanki do narządów i układów narządów; -analizuje hierarchiczną budowę organizmu człowieka.	funkcją poszczególnych tkanek zwierzęcych; -wykazuje zależność między poszczególnymi układami narządów; -tworzy mapę pojęciową ilustrującą hierarchiczną budowę organizmu człowieka.
--	---	---	--	--

2. Skóra – powłoka organizmu				
<ul style="list-style-type: none"> -wymienia warstwy skóry przedstawia podstawowe funkcje skóry; -wymienia wytwory naskórka z pomocą nauczyciela; -omawia wykonane doświadczenie wykazujące, że skóra jest narządem zmysłu; -wymienia choroby skóry; -podaje przykłady dolegliwości skóry; 	<ul style="list-style-type: none"> -omawia funkcje skóry i warstwy podskórnej; -rozpoznaje na ilustracji lub schemacie warstwy skóry; -samodzielnie omawia wykonane doświadczenie wykazujące, że skóra jest narządem zmysłu; -opisuje stan zdrowej skóry; -wskazuje konieczność dbania o dobry stan 	<ul style="list-style-type: none"> -wykazuje na konkretnych przykładach związek między budową a funkcjami skóry; -opisuje funkcje poszczególnych wytworów naskórka; -z pomocą nauczyciela wykonuje doświadczenie wykazujące, że skóra jest narządem zmysłu; -omawia objawy dolegliwości skóry; -wyjaśnia, czym są alergie 	<ul style="list-style-type: none"> - podstawie opisu wykonuje doświadczenie wykazujące, że skóra jest narządem zmysłu; -ocenia wpływ promieni słonecznych na skórę wyszukuje informacje o środkach kosmetycznych z filtrem UV przeznaczonych dla młodzieży; -demonstruje zasady 	<ul style="list-style-type: none"> -wyszukuje odpowiednie informacje i planuje doświadczenie wykazujące, że skóra jest narządem zmysłu przygotowuje pytania i przeprowadza wywiad z lekarzem lub pielęgniarką na temat chorób skóry oraz profilaktyki czerniak i grzybicy; -wyszukuje w różnych

<p>-omawia zasady pielęgnacji skóry młodzieńczej.</p>	<p>skóry; -wymienia przyczyny grzybic skóry; -wskazuje metody zapobiegania grzybicom skóry; -klasyfikuje rodzaje oparzeń i odmrożeń skóry; -omawia zasady udzielania pierwszej pomocy w przypadku oparzeń skóry.</p>	<p>skórne; -wyjaśnia zależność między ekspozycją skóry na silne nasłonecznienie a rozwojem czerniaka; -uzasadnia konieczność konsultacji lekarskiej w przypadku pojawienia się zmian na skórze.</p>	<p>udzielania pierwszej pomocy w przypadku oparzeń skóry.</p>	<p>źródłach informacji na temat chorób, profilaktyki i pielęgnacji skóry młodzieńczej do projektu edukacyjnego.</p>
<p>3. Aparat ruchu</p>				

<p>-wskazuje części bierną i czynną aparatu ruchu; -podaje nazwy wskazanych elementów budowy szkieletu; -wymienia elementy szkieletu osiowego; -wymienia elementy budujące klatkę piersiową; -podaje nazwy odcinków kręgosłupa; -wymienia elementy budowy szkieletu kończyn oraz ich obręczy; -opisuje budowę kości; -omawia cechy fizyczne kości; -wskazuje miejsce występowania szpiku kostnego; -wymienia składniki chemiczne kości; -wymienia rodzaje tkanki mięśniowej;</p>	<p>-wskazuje na schemacie, rysunku i modelu szkielet osiowy oraz szkielet obręczy i kończyn; -wskazuje na modelu lub ilustracji mózgo- i trzewioczaszkę; -wymienia narządy chronione przez klatkę piersiową; -wskazuje na schemacie, rysunku i modelu elementy szkieletu osiowego; -wskazuje na modelu lub schemacie kości kończyny górnej i kończyny dolnej; -wymienia rodzaje połączeń kości; -opisuje budowę stawu; -rozpoznaje rodzaje stawów; -odróżnia staw zawiasowy od stawu kulistego;</p>	<p>-wyjaśnia sposób działania części biernej i czynnej aparatu ruchu; -wskazuje na związek budowy kości z ich funkcją w organizmie; -rozpoznaje różne kształty kości wymienia kości budujące szkielet osiowy; -charakteryzuje funkcje szkieletu osiowego; -wyjaśnia związek budowy czaszki z pełnionymi przez nią funkcjami; -wymienia kości tworzące obręcz barkową i miedniczną; -porównuje budowę kończyny górnej i dolnej; -charakteryzuje połączenia kości; -wyjaśnia związek budowy stawu z zakresem ruchu kończyny; -wykonuje z pomocą</p>	<p>-wyjaśnia związek budowy kości z ich funkcją w organizmie; -omawia rolę chrząstek w budowie klatki piersiowej; -porównuje budowę poszczególnych odcinków kręgosłupa; -rozpoznaje elementy budowy mózgowiczaszki i trzewioczaszki; -wykazuje związek budowy szkieletu kończyn z funkcjami kończyn górnej i dolnej; -wykazuje związek budowy szkieletu obręczy kończyn z ich funkcjami; -wykonuje przygotowane doświadczenie wykazujące skład chemiczny kości; -demonstruje na przykładzie cechy fizyczne</p>	<p>-klasyfikuje podane kości pod względem kształtów; -na przykładzie własnego organizmu wykazuje związek budowy kości z ich funkcją; -analizuje związek budowy poszczególnych kręgów kręgosłupa z pełnioną przez nie funkcją; -wykazuje związek budowy odcinków kręgosłupa z pełnioną przez nie funkcją; -charakteryzuje funkcje kończyn górnej i dolnej oraz wykazuje związek z funkcjonowaniem człowieka w środowisku; -planuje i samodzielnie wykonuje doświadczenie wykazujące skład chemiczny kości; -wyszukuje odpowiednie informacje i przeprowadza</p>
---	---	--	---	--

<p>-wskazuje położenie tkanek mięśniowej gładkiej i poprzecznie prążkowanej szkieletowej;</p> <p>-wymienia naturalne krzywizny kręgosłupa;</p> <p>-opisuje przyczyny powstawania wad postawy;</p> <p>-wymienia choroby aparatu ruchu;</p> <p>-wskazuje ślad stopy z płaskostopiem;</p> <p>-omawia przedstawione na ilustracji wady podstawy.</p>	<p>-omawia na podstawie ilustracji doświadczenie wykazujące skład chemiczny kości;</p> <p>-określa funkcje wskazanych mięśni szkieletowych;</p> <p>-opisuje cechy tkanki mięśniowej;</p> <p>z pomocą nauczyciela wskazuje na ilustracji najważniejsze mięśnie szkieletowe;</p> <p>-rozpoznaje przedstawione na ilustracji wady postawy;</p> <p>-opisuje urazy kończyn;</p> <p>-omawia zasady udzielania pierwszej pomocy w przypadku urazów kończyn;</p> <p>-omawia przyczyny chorób aparatu ruchu;</p> <p>-omawia wady budowy</p>	<p>nauczyciela doświadczenie wykazujące skład chemiczny kości;</p> <p>-omawia znaczenie składników chemicznych kości;</p> <p>-opisuje rolę szpiku kostnego; - rozpoznaje mięśnie szkieletowe wskazane na ilustracji;</p> <p>-opisuje czynności mięśni wskazanych na schemacie;</p> <p>-wyjaśnia, na czym polega antagonistyczne działanie mięśni;</p> <p>-omawia warunki prawidłowej pracy mięśni;</p> <p>-rozpoznaje naturalne krzywizny kręgosłupa;</p> <p>-wyjaśnia przyczyny powstawania wad postawy;</p> <p>-charakteryzuje zmiany zachodzące wraz z wiekiem w układzie kostnym;</p> <p>-określa czynniki wpływające na prawidłowy rozwój masy mięśniowej;</p>	<p>kości;</p> <p>-określa warunki prawidłowej pracy mięśni;</p> <p>-charakteryzuje budowę i funkcje mięśni gładkich i poprzecznie prążkowanych;</p> <p>-przedstawia negatywny wpływ środków dopingujących na zdrowie człowieka;</p> <p>-wyszukuje informacje dotyczące zapobiegania płaskostopiu;</p> <p>-wyjaśnia konieczność stosowania rehabilitacji po przebytych urazach;</p> <p>-planuje i demonstruje czynności udzielania pierwszej pomocy w przypadku urazów kończyn;</p> <p>-analizuje przyczyny urazów ścięgien;</p>	<p>doświadczenie ilustrujące wytrzymałość kości na złamanie;</p> <p>-na przykładzie własnego organizmu analizuje współdziałanie mięśni, ścięgien, kości i stawów w wykonywaniu ruchów;</p> <p>-wyszukuje i prezentuje ćwiczenia zapobiegające deformacjom kręgosłupa;</p> <p>-wyszukuje i prezentuje ćwiczenia rehabilitacyjne likwidujące płaskostopie;</p> <p>-uzasadnia konieczność regularnych ćwiczeń gimnastycznych dla prawidłowego funkcjonowania aparatu ruchu.</p>
--	--	---	---	--

	stóp.	-wyjaśnia przyczyny i skutki osteoporozy.	-przewiduje skutki przyjmowania nieprawidłowej postawy ciała.	
4. Układ pokarmowy				
-wymienia podstawowe składniki odżywcze; -wymienia produkty spożywcze zawierające białko; -podaje przykłady pokarmów, które są źródłem węglowodanów; -wymienia pokarmy zawierające tłuszcze; -omawia z pomocą nauczyciela przebieg doświadczenia	-klasyfikuje składniki odżywcze na budulcowe i energetyczne; -określa aminokwasy jako cząsteczki budulcowe białek; -wskazuje rolę tłuszczów w organizmie; -samodzielnie omawia przebieg doświadczenia wykrywającego obecność tłuszczów i skrobi w wybranych produktach	-wyjaśnia znaczenie składników odżywczych dla organizmu; -określa znaczenie błonnika w prawidłowym funkcjonowaniu układu pokarmowego; -uzasadnia konieczność systematycznego spożywania owoców i warzyw; -porównuje pokarmy pełnowartościowe i niepełnowartościowe; -analizuje etykiety produktów spożywczych pod kątem	-ilustruje na przykładach źródła składników odżywczych i wyjaśnia ich znaczenie dla organizmu; -wyjaśnia związek między spożywaniem produktów białkowych a prawidłowym wzrostem ciała; -omawia rolę aminokwasów egzogennych w organizmie;	-planuje i samodzielnie przeprowadza doświadczenie wykrywające obecność tłuszczów i skrobi w wybranych produktach spożywczych; -analizuje zależność między rodzajami spożywanych pokarmów a funkcjonowaniem organizmu; -wyszukuje informacje

<p>wykrywającego obecność tłuszczów i skrobi w wybranych produktach spożywczych;</p> <p>-wymienia przykłady witamin rozpuszczalnych w wodzie i w tłuszczach;</p> <p>-podaje przykład jednej awitaminozy;</p> <p>-wymienia najważniejsze pierwiastki budujące ciała organizmów;</p> <p>-podaje rolę dwóch wybranych makroelementów w organizmie człowieka;</p> <p>-wymienia po trzy makroelementy i mikroelementy;</p> <p>-omawia z pomocą nauczyciela przebieg doświadczenia dotyczącego wykrywania witaminy C;</p>	<p>spożywczych;</p> <p>-wymienia witaminy rozpuszczalne w wodzie i w tłuszczach;</p> <p>-wymienia skutki niedoboru witamin;</p> <p>-wskazuje rolę wody w organizmie;</p> <p>-omawia znaczenie makroelementów i mikroelementów w organizmie człowieka;</p> <p>-omawia na schemacie przebieg doświadczenia dotyczącego wykrywania witaminy C;</p> <p>-opisuje rolę poszczególnych rodzajów zębów;</p> <p>-wskazuje odcinki przewodu pokarmowego na planszy lub modelu;</p> <p>-rozpoznaje wątrobę i trzustkę na schemacie;</p> <p>-lokalizuje położenie</p>	<p>zawartości różnych składników odżywczych;</p> <p>-przeprowadza z pomocą nauczyciela doświadczenie wykrywające obecność tłuszczów i skrobi w wybranych produktach spożywczych;</p> <p>-charakteryzuje rodzaje witamin;</p> <p>-przedstawia rolę i skutki niedoboru witamin: A, C, B6, B12, B9, D;</p> <p>-przedstawia rolę i skutki niedoboru składników mineralnych: Mg, Fe, Ca;</p> <p>-określa skutki niewłaściwej suplementacji witamin i składników mineralnych na przygotowanym sprzęcie i z niewielką pomocą nauczyciela wykonuje doświadczenie dotyczące wykrywania witaminy C;</p> <p>-rozpoznaje poszczególne</p>	<p>-porównuje wartość energetyczną węglowodanów i tłuszczów;</p> <p>-wyjaśnia skutki nadmiernego spożywania tłuszczów;</p> <p>-samodzielnie przeprowadza doświadczenie wykrywające obecność tłuszczów i skrobi w wybranych produktach spożywczych;</p> <p>-analizuje skutki niedoboru witamin, makroelementów i mikroelementów w organizmie;</p> <p>-przewiduje skutki niedoboru wody w organizmie;</p> <p>-samodzielnie wykonuje doświadczenie dotyczące witaminy C ;</p>	<p>dotyczące roli błonnika w prawidłowym;</p> <p>-funkcjonowaniu przewodu pokarmowego;</p> <p>-wyszukuje odpowiednie informacje, planuje i wykonuje doświadczenie dotyczące witaminy C;</p> <p>-wyszukuje odpowiednie informacje, planuje i przeprowadza doświadczenie badające wpływ substancji zawartych w ślinie na trawienie skrobi;</p> <p>-uzasadnia konieczność stosowania zróżnicowanej diety dostosowanej do potrzeb organizmu;</p> <p>-uzasadnia konieczność dbałości o zęby przygotowuje i prezentuje wystąpienie w dowolnej formie na temat chorób związanych z zaburzeniami</p>
---	---	---	--	--

<p>-wyjaśnia, na czym polega trawienie pokarmów wymienia rodzaje zębów u człowieka; -wymienia odcinki przewodu pokarmowego człowieka; -omawia z pomocą nauczyciela przebieg doświadczenia badającego wpływ substancji zawartych w ślinie na trawienie skrobi; -określa zasady zdrowego żywienia; -wymienia przykłady chorób układu pokarmowego; -wymienia zasady profilaktyki chorób układu pokarmowego; -według podanego wzoru oblicza indeks masy ciała; -wymienia przyczyny</p>	<p>wątroby i trzustki we własnym ciele; -samodzielnie omawia przebieg doświadczenia badającego wpływ substancji zawartych w ślinie na trawienie skrobi; -wskazuje grupy pokarmów w piramidzie zdrowego żywienia i aktywności fizycznej; -wskazuje na zależność diety od zmiennych warunków zewnętrznych; -układa jadłospis w zależności od zmiennych warunków zewnętrznych; -wymienia choroby układu pokarmowego; -analizuje indeks masy ciała swój i kolegów, wykazuje prawidłowości i odchylenia od normy; -omawia zasady</p>	<p>rodzaje zębów człowieka; -wykazuje rolę zębów w mechanicznej obróbce pokarmu; -omawia funkcje poszczególnych odcinków przewodu pokarmowego; -lokalizuje odcinki przewodu pokarmowego i wskazuje odpowiednie miejsca na powierzchni swojego ciała; -charakteryzuje funkcje wątroby i trzustki; -przeprowadza z pomocą nauczyciela doświadczenie badające wpływ substancji zawartych w ślinie na trawienie skrobi; -wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>wartość energetyczna pokarmu</i> -wykazuje zależność między dietą a czynnikami, które ją warunkują; -przewiduje skutki złego odżywiania się;</p>	<p>-omawia znaczenie procesu trawienia; -opisuje etapy trawienia pokarmów w poszczególnych odcinkach przewodu pokarmowego; -analizuje miejsca wchłaniania strawionego pokarmu i wody; -samodzielnie przeprowadza doświadczenie badające wpływ substancji zawartych w ślinie na trawienie skrobi; -wykazuje zależność między higieną odżywiania się a chorobami układu pokarmowego; -demonstruje czynności; -udzielania pierwszej pomocy w przypadku zakrztuszenia; -wskazuje zasady</p>	<p>łaknienia i przemiany materii; -uzasadnia konieczność badań przesiewowych w celu wykrywania wczesnych stadiów raka jelita grubego.</p>
--	---	---	---	---

próchnicy zębów.	udzielania pierwszej pomocy w przypadku zakrztuszenia.	-wykazuje, że WZW A, WZW B i WZW C są chorobami związanymi z higieną układu pokarmowego; -omawia zasady profilaktyki choroby wrzodowej żołądka i dwunastnicy, zatrucia pokarmowego i raka jelita grubego; -analizuje indeks masy ciała w zależności od stosowanej diety.	profilaktyki próchnicy zębów; -wyjaśnia, dlaczego należy stosować dietę zróżnicowaną i dostosowaną do potrzeb organizmu (wiek, stan zdrowia, tryb życia, aktywność fizyczna, pora roku); -układa odpowiednią dietę dla uczniów z nadwagą i niedowagą.	
5. Układ krążenia				

<p>-podaje nazwy elementów morfotycznych krwi; -wymienia grupy krwi; -wymienia składniki biorące udział w krzepnięciu krwi; -wymienia narządy układu krwionośnego; -z pomocą nauczyciela omawia na podstawie ilustracji mały i duży obieg krwi; -lokalizuje położenie serca we własnym ciele; -wymienia elementy budowy serca; -podaje prawidłową wartość pulsu i ciśnienia zdrowego człowieka; -wymienia choroby układu krwionośnego; -omawia pierwszą pomoc w wypadku krwawień i krwotoków;</p>	<p>-omawia funkcje krwi; -wymienia grupy krwi i wyjaśnia, co stanowi podstawę ich wyodrębnienia; -wyjaśnia, co to jest konflikt serologiczny; -omawia funkcje wybranego naczynia krwionośnego; -porównuje budowę i funkcje żył, tętnic oraz naczyń włosowatych; -opisuje funkcje zastawek żylnych; -rozpoznaje elementy budowy serca i naczynia krwionośnego na schemacie (ilustracji z podręcznika); -wyjaśnia, czym jest puls; -wymienia przyczyny chorób układu krwionośnego; -wymienia czynniki</p>	<p>-omawia znaczenie krwi; -charakteryzuje elementy morfotyczne krwi; -omawia rolę hemoglobiny; -przedstawia społeczne znaczenie krwiodawstwa; -przewiduje skutki konfliktu serologicznego; -porównuje krwiobieg mały i duży; -opisuje drogę krwi płynącej w małym i dużym krwiobiegu; -opisuje mechanizm pracy serca; -omawia fazy cyklu pracy serca; -mierzy koledze puls; -wyjaśnia różnicę między ciśnieniem skurczowym a ciśnieniem rozkurczowym krwi; -analizuje przyczyny chorób układu krwionośnego; -charakteryzuje objawy krwotoku żylnego i tętniczego;</p>	<p>-omawia zasady transfuzji krwi; -wyjaśnia mechanizm krzepnięcia krwi; -rozpoznaje elementy morfotyczne krwi na podstawie obserwacji mikroskopowej; -rozpoznaje poszczególne naczynia krwionośne na ilustracji; -wykazuje związek budowy naczyń krwionośnych z pełnionymi przez nie funkcjami; -wykazuje rolę zastawek w funkcjonowaniu serca; -porównuje wartości ciśnienia skurczowego i rozkurczowego krwi; -omawia doświadczenie wykazujące wpływ wysiłku fizycznego na zmiany tętna i ciśnienia</p>	<p>-uzasadnia potrzebę wykonywania badań zapobiegających konfliktowi serologicznemu; -analizuje wyniki laboratoryjnego badania krwi; -analizuje związek przepływu krwi w naczyniach z wymianą gazową; -planuje i przeprowadza doświadczenie wykazujące wpływ wysiłku fizycznego na zmiany tętna i ciśnienia krwi; -wyszukuje i prezentuje w dowolnej formie materiały edukacyjne oświaty zdrowotnej na temat chorób społecznych: miażdżycy, nadciśnienia tętniczego i zawałów serca;</p>
---	---	--	--	--

<p>-wymienia cechy układu limfatycznego; -wymienia narządy układu limfatycznego; -wymienia elementy układu odpornościowego; -wymienia rodzaje odporności; -przedstawia różnice między surowicą a szczepionką; -wymienia czynniki mogące wywołać alergię; -opisuje objawy alergii.</p>	<p>wpływające korzystnie na funkcjonowanie układu krwionośnego; -opisuje budowę układu limfatycznego; -omawia rolę węzłów chłonnych; -wyróżnia odporność swoistą i nieswoistą, czynną i bierną, naturalną i sztuczną; -definiuje szczepionkę i surowicę jako czynniki odpowiadające za odporność nabytą; -określa przyczynę choroby AIDS; -wyjaśnia, na czym polega transplantacja narządów; -podaje przykłady narządów, które można przeszczepiać.</p>	<p>-wyjaśnia, na czym polega białaczka i anemia; -przedstawia znaczenie aktywności fizycznej i prawidłowej diety dla właściwego funkcjonowania układu krwionośnego; -opisuje rolę układu limfatycznego; -omawia rolę elementów układu odpornościowego; -charakteryzuje rodzaje odporności; -określa zasadę działania szczepionki i surowicy; -wyjaśnia sposób zakażenia HIV; -wskazuje drogi zakażenia się HIV; -wskazuje zasady profilaktyki AIDS.</p>	<p>krwi; -przygotowuje portfolio na temat chorób układu krwionośnego; -demonstruje pierwszą pomoc w wypadku krwotoków; -wyjaśnia znaczenie badań profilaktycznych chorób układu krwionośnego; -rozpoznaje na ilustracji lub schemacie narządy układu limfatycznego; -wyjaśnia mechanizm działania odporności swoistej; -opisuje rodzaje leukocytów odróżnia działanie szczepionki od działania surowicy; -uzasadnia, że alergię jest związana z nadwrażliwością układu</p>	<p>-porównuje układ limfatyczny z układem krwionośnym; -analizuje wykaz szczepień w swojej książeczce zdrowia; -ocenia znaczenie szczepień; -przedstawia znaczenie przeszczepów oraz zgody na transplantację narządów po śmierci.</p>
---	--	---	---	--

			odpornościowego; -ilustruje przykładami znaczenie transplantologii.	
6. Układ oddechowy				
-wymienia odcinki układu oddechowego; -rozpoznaje na ilustracji narządy układu oddechowego; -wymienia narządy biorące udział w procesie wentylacji płuc; -demonstruje na sobie mechanizm wdechu i wydechu; -z pomocą nauczyciela omawia doświadczenie	-omawia funkcje elementów układu oddechowego; -opisuje rolę nagłośni na podstawie własnego organizmu; -przedstawia mechanizm wentylacji płuc; -wskazuje różnice w ruchach klatki piersiowej i przepony podczas wdechu i wydechu; -przedstawia rolę krwi w	-wyróżnia drogi oddechowe i narządy wymiany gazowej; -wykazuje związek budowy elementów układu oddechowego z pełnionymi funkcjami; -wyróżnia procesy wentylacji płuc i oddychania komórkowego; -opisuje dyfuzję O ₂ i CO ₂ zachodzącą w pęcherzykach płucnych; -wyjaśnia zależność między	-odróżnia głośnię i nagłośnię; -demonstruje mechanizm modulacji głosu; -definiuje płuca jako miejsce wymiany gazowej; -wykazuje związek między budową a funkcją płuc; -interpretuje wyniki doświadczenia wykrywającego CO ₂ w wydychanym	-wykonuje z dowolnych materiałów model układu oddechowego; -wyszukuje odpowiednie metody i bada pojemność własnych płuc; -planuje i wykonuje obserwację wpływu wysiłku fizycznego na częstość oddechów; -wyszukuje odpowiednie informacje, planuje i samodzielnie

<p>wykrywające obecność CO₂ w wydychanym powietrzu; -definiuje mitochondrium jako miejsce oddychania komórkowego; -wskazuje ATP jako nośnik energii; -definiuje kichanie i kaszel jako reakcje obronne organizmu; -wymienia choroby układu oddechowego; -wymienia czynniki wpływające na prawidłowe funkcjonowanie układu oddechowego.</p>	<p>transporcie gazów oddechowych; -omawia zawartość gazów w powietrzu wdychanym i wydychanym; -oblicza liczbę wdechów i wydechów przed wysiłkiem fizycznym i po nim; -z pomocą nauczyciela przeprowadza doświadczenie wykrywające obecność CO₂ w wydychanym powietrzu; -zapisuje słownie równanie reakcji chemicznej ilustrujące utlenianie glukozy; -wskazuje źródła infekcji górnych i dolnych dróg oddechowych; -określa sposoby zapobiegania chorobom</p>	<p>liczbą oddechów a wysiłkiem fizycznym; -na przygotowanym sprzęcie samodzielnie przeprowadza doświadczenie wykrywające obecność CO₂ w wydychanym powietrzu; -określa znaczenie oddychania komórkowego; -zapisuje za pomocą symboli chemicznych równanie reakcji ilustrujące utlenianie glukozy; -omawia rolę ATP w organizmie; -podaje objawy wybranych chorób układu oddechowego; -wyjaśnia związek między wdychaniem powietrza przez nos a profilaktyką chorób układu oddechowego; -opisuje zasady profilaktyki anginy, gruźlicy i raka płuc; -rozdziela czynne i bierne palenie tytoniu.</p>	<p>powietrzu; -przedstawia graficznie zawartość gazów w powietrzu wdychanym i wydychanym; -analizuje proces wymiany gazowej w płucach i tkankach; -omawia obserwację dotyczącą wpływu wysiłku fizycznego na częstość oddechów; -samodzielnie przygotowuje zestaw laboratoryjny i przeprowadza doświadczenie wykazujące obecność CO₂ w wydychanym powietrzu; -wyjaśnia sposób magazynowania energii w ATP; -wykazuje zależność między</p>	<p>przeprowadza doświadczenie wykazujące obecność CO₂ w wydychanym powietrzu; -opisuje zależność między ilością mitochondriów a zapotrzebowaniem narządów na energię; -przeprowadza według podanego schematu i pod opieką nauczyciela badanie zawartości substancji smolistych w jednym papierosie; -przeprowadza wywiad w przyrodni zdrowia na temat profilaktyki chorób płuc .</p>
--	--	--	---	--

	<p>układu oddechowego;</p> <ul style="list-style-type: none"> -opisuje przyczyny astmy; -omawia zasady postępowania w przypadku utraty oddechu; -omawia wpływ zanieczyszczeń pyłowych na prawidłowe funkcjonowanie układu oddechowego. 		<p>zanieczyszczeniem środowiska a zachorowalnością na astmę;</p> <ul style="list-style-type: none"> -demonstruje zasady udzielania pierwszej pomocy w wypadku zatrzymania oddechu; -analizuje wpływ palenia tytoniu na funkcjonowanie układu oddechowego; -wyszukuje w dowolnych źródłach informacje na temat przyczyn rozwoju raka płuc. 	
7. Układ wydalniczy				
<ul style="list-style-type: none"> -wymienia przykłady substancji, które są wydalane przez organizm człowieka; -wymienia narządy układu wydalniczego; -wymienia zasady higieny układu wydalniczego; 	<ul style="list-style-type: none"> -wyjaśnia pojęcia wydalanie i defekacja; -wymienia drogi wydalania zbędnych produktów przemiany materii; -wymienia CO₂ 	<ul style="list-style-type: none"> -porównuje wydalanie i defekację; -omawia na podstawie ilustracji proces powstawania moczu; -wskazuje na modelu lub ilustracji miejsce powstawania moczu pierwotnego; 	<ul style="list-style-type: none"> -rozpoznaje na modelu lub materiale świeżym warstwy budujące nerkę; -omawia rolę układu wydalniczego w prawidłowym funkcjonowaniu całego organizmu; 	<ul style="list-style-type: none"> -wykonuje z dowolnego materiału model układu moczowego; -tworzy schemat przemian substancji odżywczych od zjedzenia do wydalania; -analizuje własne wyniki laboratoryjnego badania

<p>-wymienia choroby układu wydalniczego.</p>	<p>i mocznik jako zbędne produkty przemiany materii; -wskazuje na zakażenia dróg moczowych i kamicę nerkową jako choroby układu wydalniczego; -wymienia badania stosowane w profilaktyce tych chorób; -określa dzienne zapotrzebowanie organizmu człowieka na wodę.</p>	<p>-opisuje sposoby wydalania mocznika i CO₂; -omawia przyczyny chorób układu wydalniczego; -omawia na ilustracji przebieg dializy; -wyjaśnia znaczenie wykonywania badań kontrolnych moczu; -wskazuje na konieczność okresowego wykonywania badań kontrolnych moczu.</p>	<p>-uzasadnia konieczność picia dużych ilości wody podczas leczenia chorób nerek; -ocenia rolę dializy w ratowaniu życia; -uzasadnia konieczność regularnego opróżniania pęcherza moczowego.</p>	<p>moczu i na tej podstawie określa stan zdrowia własnego układu wydalniczego.</p>
8. Regulacja nerwowo-hormonalna				

<ul style="list-style-type: none"> -wymienia gruczoły dokrewne; -wymienia przykłady hormonów; -wskazuje na ilustracji położenie najważniejszych gruczołów dokrewnych; -wymienia skutki nadmiaru i niedoboru hormonu wzrostu; -wymienia funkcje układu nerwowego; -wymienia elementy budowy ośrodkowego i obwodowego układu nerwowego; -rozpoznaje na ilustracji ośrodkowy i obwodowy układ nerwowy; -wskazuje na ilustracji najważniejsze elementy mózgowia; -wymienia mózgowie i rdzeń kręgowy jako 	<ul style="list-style-type: none"> -klasyfikuje gruczoły na gruczoły wydzielania zewnętrznego i wewnętrznego; -wyjaśnia pojęcie gruczoł dokrewny; -wyjaśnia, czym są hormony; -podaje przyczyny cukrzycy; -wyjaśnia pojęcie równowaga hormonalna; -opisuje elementy budowy komórki nerwowej; -wskazuje na ilustracji neuronu przebieg impulsu nerwowego; -wyróżnia somatyczny i autonomiczny układ nerwowy; -wskazuje elementy budowy rdzenia kręgowego na ilustracji; 	<ul style="list-style-type: none"> -określa cechy hormonów; -przyporządkowuje hormony do odpowiednich gruczołów, które je wytwarzają; -charakteryzuje działanie insuliny i glukagonu -interpretuje skutki nadmiaru i niedoboru hormonów; -opisuje funkcje układu nerwowego; -porównuje działanie układów nerwowego i dokrewnego; -wykazuje związek budowy komórki nerwowej z jej funkcją; -omawia działanie ośrodkowego i obwodowego układu nerwowego; -opisuje budowę rdzenia kręgowego; -objaśnia na ilustracji budowę mózgowia; -wyjaśnia różnicę między odruchem warunkowym a 	<ul style="list-style-type: none"> -przedstawia biologiczną rolę hormonu wzrostu, tyroksyny, insuliny, adrenaliny, testosteronu, estrogenów; -omawia znaczenie swoistego działania hormonów; -wyjaśnia, na czym polega antagonistyczne działanie insuliny i glukagonu; -uzasadnia związek niedoboru insuliny z cukrzycą; -wyjaśnia sposób działania synapsy; -charakteryzuje funkcje somatycznego i autonomicznego układu nerwowego; -porównuje funkcje współczulnej i przywspółczulnej części autonomicznego układu nerwowego; 	<ul style="list-style-type: none"> -uzasadnia, że nie należy bez konsultacji z lekarzem przyjmować preparatów i leków hormonalnych -analizuje i wykazuje różnice między cukrzycą typu 1 i 2; -ocenia rolę regulacji nerwowo-hormonalnej w prawidłowym funkcjonowaniu całego organizmu; -uzasadnia nadrzędną funkcję mózgowia w stosunku; do pozostałych części układu nerwowego; -dowodzi znaczenia odruchów warunkowych i bezwarunkowych w życiu człowieka; -demonstruje na koledze odruch kolanowy i wyjaśnia działanie tego odruchu;
---	---	--	--	---

<p>narządy ośrodkowego układu nerwowego; -wymienia rodzaje nerwów obwodowych; -podaje po trzy przykłady odruchów warunkowych i bezwarunkowych; -wymienia czynniki wywołujące stres; -podaje przykłady trzech chorób spowodowanych stresem.</p>	<p>-wyróżnia włókna czuciowe i ruchowe; -omawia na podstawie ilustracji drogę impulsu nerwowego w łuku odruchowym; -odróżnia odruchy warunkowe i bezwarunkowe; -wymienia sposoby radzenia sobie ze stresem; -wymienia przykłady chorób układu nerwowego; -przyporządkowuje wybranym chorobom układu nerwowego charakterystyczne objawy.</p>	<p>bezwarunkowym; -charakteryzuje odruchy warunkowe i bezwarunkowe; -przedstawia graficznie drogę impulsu nerwowego w łuku odruchowym; -wyjaśnia dodatni i ujemny wpływ stresu na funkcjonowanie organizmu; -opisuje przyczyny nerwic; -rozpoznaje cechy depresji; -wymienia choroby układu nerwowego: padaczkę, autyzm, stwardnienie rozsiane, chorobę Alzheimera.</p>	<p>-określa mózgowie jako jednostkę nadrzędną w stosunku do pozostałych części układu nerwowego -przedstawia rolę odruchów warunkowych w procesie uczenia się; -na podstawie rysunku wyjaśnia mechanizm odruchu kolanowego; -analizuje przyczyny chorób układu nerwowego; -omawia wpływ snu na procesy uczenia się i zapamiętywania oraz na odporność organizmu; -charakteryzuje objawy depresji, padaczki, autyzmu, stwardnienia rozsianego, choroby Alzheimera.</p>	<p>-analizuje związek między prawidłowym wysypianiem się a funkcjonowaniem organizmu.</p>
<p>9. Narządy zmysłu</p>				

<ul style="list-style-type: none"> -omawia znaczenie zmysłów w życiu człowieka; -rozdziela w narządzie wzroku aparat ochronny oka i gałkę oczną; -wymienia elementy wchodzące w skład aparatu ochronnego oka; -rozpoznaje na ilustracji elementy budowy oka; -rozpoznaje na ilustracji elementy budowy ucha; -wyróżnia ucho zewnętrzne, środkowe i wewnętrzne; -wymienia wady wzroku; -omawia zasady higieny oczu; -wymienia choroby oczu i uszu; -przedstawia rolę zmysłów powonienia, smaku i dotyku; -wskazuje rozmieszczenie 	<ul style="list-style-type: none"> -opisuje funkcje elementów aparatu ochronnego oka; -wyjaśnia pojęcie akomodacja oka; -omawia znaczenie adaptacji oka; -omawia funkcje elementów budowy oka; -wskazuje na ilustracji położenie narządu równowagi; -wymienia funkcje poszczególnych elementów ucha; rozpoznaje na ilustracji krótkowzroczność i dalekowzroczność; -definiuje hałas jako czynnik powodujący głuchotę; -omawia przyczyny powstawania wad wzroku; -wymienia rodzaje 	<ul style="list-style-type: none"> Ookreśla funkcję aparatu ochronnego oka; -wykazuje związek budowy elementów oka z pełnionymi przez nie funkcjami; -opisuje drogę światła w oku; -wskazuje lokalizację receptorów wzroku; -ilustruje w formie prostego rysunku drogę światła w oku i powstawanie obrazu na siatkówce; -charakteryzuje funkcje poszczególnych elementów ucha; -omawia funkcje ucha zewnętrznego, środkowego i wewnętrznego; -charakteryzuje wady wzroku; -wyjaśnia, na czym polega daltonizm i astygmatyzm; -charakteryzuje choroby oczu; -omawia sposób korygowania wad wzroku; -wskazuje położenie kubków 	<ul style="list-style-type: none"> -omawia powstawanie obrazu na siatkówce; planuje i przeprowadza doświadczenie wykazujące reakcję tęczówki na światło o różnym natężeniu; -ilustruje za pomocą prostego rysunku drogę światła w oku i powstawanie obrazu na siatkówce oraz wyjaśnia rolę soczewki w tym procesie; -wyjaśnia mechanizm odbierania i rozpoznawania dźwięków; -wskazuje lokalizację receptorów słuchu i równowagi w uchu; -wyjaśnia zasadę działania narządu równowagi; -rozdziela rodzaje soczewek korygujących 	<ul style="list-style-type: none"> -przeprowadza doświadczenie wykazujące obecność tarczy nerwu wzrokowego w oku; -ilustruje za pomocą prostego rysunku drogę światła w oku oraz z użyciem odpowiedniej terminologii tłumaczy powstawanie i odbieranie wrażeń wzrokowych; -analizuje przebieg bodźca słuchowego, uwzględniając przetwarzanie fal dźwiękowych na impulsy nerwowe; -wyszukuje informacje na temat źródeł hałasu w swoim miejscu zamieszkania; -analizuje źródła hałasu w najbliższym otoczeniu i wskazuje na sposoby jego
---	---	--	--	--

<p>receptorów powonienia, smaku i dotyku; -wymienia podstawowe smaki; -wymienia bodźce odbierane przez receptory skóry; -omawia rolę węchu w ocenie pokarmów.</p>	<p>kubków smakowych; -omawia doświadczenie dotyczące rozmieszczenia kubków smakowych na języku.</p>	<p>smakowych na języku; -z niewielką pomocą nauczyciela wykonuje doświadczenie dotyczące rozmieszczenia kubków smakowych na języku.</p>	<p>wady wzroku; -analizuje, w jaki sposób nadmierny hałas może spowodować uszkodzenie słuchu; -uzasadnia, że skóra jest narządem dotyku; -analizuje znaczenie wolnych zakończeń nerwowych w skórze; -wykonuje na podstawie opisu doświadczenie dotyczące rozmieszczenia kubków smakowych na języku.</p>	<p>ograniczenia; -planuje i wykonuje doświadczenie dotyczące rozmieszczenia kubków smakowych na języku.</p>
10. Rozmnażanie i rozwój człowieka				

<ul style="list-style-type: none"> -wymienia męskie narządy rozrodcze; -wskazuje na ilustracji męskie narządy rozrodcze; -wymienia męskie cechy płciowe; -wymienia żeńskie narządy rozrodcze; -wskazuje na ilustracji żeńskie narządy rozrodcze; -wymienia żeńskie cechy płciowe; -wymienia żeńskie hormony płciowe; -wymienia kolejne fazy cyklu miesięczkowego; wymienia nazwy błon płodowych; -podaje długość trwania rozwoju płodowego; -wymienia zmiany zachodzące w organizmie kobiety podczas ciąży; 	<ul style="list-style-type: none"> -omawia budowę plemnika i wykonuje jego schematyczny rysunek; -omawia proces powstawania nasienia; -określa funkcję testosteronu; -wymienia funkcje męskiego układu rozrodczego; -opisuje funkcje żeńskiego układu rozrodczego; -wskazuje w cyklu miesięczkowym dni płodne i niepłodne; -definiuje jajnik jako miejsce powstawania komórki jajowej; -porządkuje etapy rozwoju zarodka od zapłodnienia do zagnieżdżenia; -wyjaśnia znaczenie pojęcia zapłodnienie; 	<ul style="list-style-type: none"> -opisuje funkcje poszczególnych elementów męskiego układu rozrodczego; -charakteryzuje pierwszo-, drugo- i trzeciorzędowe żeńskie cechy płciowe; -opisuje funkcje wewnętrznych narządów rozrodczych; -interpretuje ilustracje przebiegu cyklu miesięczkowego; -charakteryzuje funkcje błon płodowych; -charakteryzuje okres rozwoju płodowego; -wyjaśnia przyczyny zmian zachodzących w organizmie kobiety podczas ciąży; -charakteryzuje etapy porodu; -charakteryzuje wskazane okresy rozwojowe; -przedstawia cechy oraz przebieg fizycznego, psychicznego i społecznego dojrzewania człowieka; 	<ul style="list-style-type: none"> -uzasadnia, że główka plemnika jest właściwą gametą męską; -wykazuje zależność między produkcją hormonów płciowych a zmianami zachodzącymi w ciele mężczyzny; -wykazuje związek budowy komórki jajowej z pełnioną przez nią funkcją; -omawia zmiany hormonalne i zmiany w macicy zachodzące w trakcie cyklu miesięczkowego; -analizuje rolę ciała żółtego; -analizuje funkcje łożyska; -uzasadnia konieczność przestrzegania zasad higieny przez kobiety w ciąży; -omawia mechanizm 	<ul style="list-style-type: none"> -wyjaśnia wspólną funkcjonalność prącia jako narządu wydalania i narządu rozrodczego; -analizuje podobieństwa i różnice w budowie męskich i żeńskich układów narządów: rozrodczego i wydalniczego; -wyznacza dni płodne i niepłodne u kobiet w różnych dniach cyklu miesięczkowego i z różną długością cyklu; -wyszukuje w różnych źródłach informacje na temat rozwoju prenatalnego; -tworzy w dowolnej formie prezentację na temat dojrzewania; -tworzy portfolio ze zdjęciami swojej rodziny, której członkowie
--	---	--	--	---

<p>-wymienia etapy życia człowieka; -wymienia rodzaje dojrzałości; -wymienia choroby układu rozrodczego; -wymienia choroby przenoszone drogą płciową; -wymienia naturalne i sztuczne metody planowania rodziny.</p>	<p>-omawia zasady higieny zalecane dla kobiet ciężarnych; -podaje czas trwania ciąży; omawia wpływ różnych czynników na prawidłowy rozwój zarodka i płodu; -określa zmiany rozwojowe u swoich rówieśników; -opisuje objawy starzenia się organizmu; -wymienia różnice w tempie dojrzewania dziewcząt i chłopców; -wskazuje kontakty płciowe jako potencjalne źródło zakażenia układu rozrodczego; -przyporządkowuje chorobom źródła zakażenia; -wyjaśnia różnicę między</p>	<p>-wyjaśnia konieczność regularnych wizyt u ginekologa; -przyporządkowuje chorobom ich charakterystyczne objawy; -omawia zasady profilaktyki chorób wywoływanych przez wirusy: HIV, HBV, HCV i HPV; -porównuje naturalne i sztuczne metody planowania rodziny.</p>	<p>powstawania ciąży pojedynczej i mnogiej; -analizuje różnice między przekwitaniem a starością; -przyporządkowuje okresom rozwojowym zmiany zachodzące w organizmie; -wymienia ryzykowne zachowania seksualne, które mogą prowadzić do zakażenia HIV; -przewiduje indywidualne i społeczne skutki zakażenia wirusami: HIV, HBV, HCV i HPV; -uzasadnia konieczność wykonywania badań kontrolnych jako sposobu wczesnego wykrywania raka piersi, raka szyjki macicy i raka prostaty.</p>	<p>znajdują się w różnych okresach rozwoju; -wyszukuje w różnych źródłach informacje na temat planowanych szczepień przeciwko wirusowi brodawczaka, który wywołuje raka szyjki macicy; -ocenia naturalne i sztuczne metody antykoncepcji.</p>
---	---	--	--	---

	<p>nosicielstwem HIV a chorobą AIDS;</p> <p>-wymienia drogi zakażenia wirusami: HIV, HBV, HCV i HPV;</p> <p>-przedstawia podstawowe zasady profilaktyki chorób przenoszonych drogą płciową.</p>			
11. Równowaga wewnętrzna organizmu				
<p>-własnymi słowami wyjaśnia, na czym polega homeostaza;</p> <p>-wyjaśnia mechanizm termoregulacji u człowieka;</p> <p>-wskazuje drogi wydalania wody z organizmu;</p> <p>-omawia wpływ trybu życia na stan zdrowia człowieka;</p> <p>-podaje przykłady trzech</p>	<p>-wykazuje na podstawie wcześniej zdobytej wiedzy zależność działania układów pokarmowego i krwionośnego;</p> <p>-opisuje, jakie układy narządów mają wpływ na regulację poziomu wody we krwi;</p> <p>-opisuje zdrowie fizyczne, psychiczne i społeczne</p> <p>-podaje przykłady wpływu</p>	<p>-wyjaśnia, na czym polega homeostaza;</p> <p>-na podstawie wcześniej zdobytej wiedzy wykazuje zależność działania układów: nerwowego, pokarmowego i krwionośnego;</p> <p>-na podstawie wcześniej zdobytej wiedzy wyjaśnia mechanizm regulacji poziomu glukozy we krwi;</p> <p>-charakteryzuje czynniki wpływające na zdrowie</p>	<p>-na podstawie wcześniej zdobytej wiedzy wykazuje zależność działania poszczególnych układów narządów w organizmie człowieka;</p> <p>-na podstawie wcześniej zdobytej wiedzy wyjaśnia, jakie układy narządów biorą udział w mechanizmie regulacji poziomu glukozy we krwi;</p> <p>-wykazuje wpływ</p>	<p>-analizuje i wykazuje rolę regulacji nerwowo-hormonalnej w utrzymaniu homeostazy;</p> <p>-formułuje argumenty przemawiające za tym, że nie należy bez wyraźnej potrzeby przyjmować ogólnodostępnych leków oraz suplementów;</p> <p>-wykonuje w dowolnej formie prezentację na temat profilaktyki</p>

<p>chorób zakaźnych wraz z czynnikami, które je wywołują;</p> <ul style="list-style-type: none"> -wymienia choroby cywilizacyjne; -wymienia najczęstsze przyczyny nowotworów; -podaje przykłady używek; -wymienia skutki zażywania niektórych substancji psychoaktywnych na stan zdrowia. 	<p>środowiska na życie i zdrowie człowieka</p> <ul style="list-style-type: none"> -przedstawia znaczenie aktywności fizycznej dla prawidłowego funkcjonowania organizmu człowieka; -przedstawia podstawowe zasady profilaktyki chorób nowotworowych; -klasyfikuje podaną chorobę do grupy chorób cywilizacyjnych lub zakaźnych; -omawia znaczenie szczepień ochronnych; -wskazuje alergię jako skutek zanieczyszczenia środowiska; -wskazuje metody zapobiegania chorobom cywilizacyjnym; -przedstawia negatywny wpływ na zdrowie 	<p>człowieka;</p> <ul style="list-style-type: none"> -przedstawia znaczenie pojęć zdrowie i choroba; -rozdziela zdrowie fizyczne, psychiczne i społeczne; -wymienia najważniejsze choroby człowieka wywoływane przez wirusy, bakterie, protisty i pasożyty zwierzęce oraz przedstawia zasady profilaktyki tych chorób; -podaje kryterium podziału chorób na choroby zakaźne i cywilizacyjne; -podaje przykłady szczepień obowiązkowych i nieobowiązkowych; -wyjaśnia przyczyny powstawania chorób społecznych; -opisuje wpływ palenia tytoniu na zdrowie; -omawia skutki działania alkoholu na funkcjonowanie organizmu; 	<p>środowiska na zdrowie</p> <ul style="list-style-type: none"> -uzasadnia, że antybiotyki i inne leki należy stosować zgodnie z zaleceniami lekarza (dawka, godziny przyjmowania leku i długość kuracji); -dowodzi, że stres jest przyczyną chorób cywilizacyjnych; -uzasadnia, że nerwice są chorobami cywilizacyjnymi; -uzasadnia konieczność okresowego wykonywania podstawowych badań kontrolnych; -wykazuje zależność między przyjmowaniem używek a powstawaniem nałogu; -wskazuje alternatywne zajęcia pomagające 	<p>uzależnień.</p>
---	--	--	--	--------------------

	człowieka niektórych substancji psychoaktywnych oraz nadużywania kofeiny i niektórych leków (zwłaszcza oddziałujących na psychikę).	-wyjaśnia mechanizm powstawania uzależnień; -wyjaśnia znaczenie profilaktyki uzależnień.	uniknąć uzależnień.	
--	---	---	---------------------	--

.....
Podpis Ucznia, Rodzica VCPS

.....
Podpis Nauczyciela VCPS